

SKANSEN 125 FATABUREN

SKANSEN 125

FATABUREN

2016

2016

SKANSEN 125

Red. Charlotte Ahnlund Berg & Anders Carlsson

Nordiska museets och Skansens årsbok

FATABUREN - Nordiska museets och Skansens årsbok - är en skatt av kulturhistoriska artiklar som har publicerats under mer än ett sekel.

Årsboken började som ett häfte med rubriken »Meddelanden«, redigerat 1881 av museets grundare Artur Hazelius för den stödjande krets som kallades Samfundet för Nordiska museets främjande. 1884 publicerades den första kulturhistoriska artikeln och när publikationen 1906 bytte namn till »Fataburen. Kulturhistorisk tidskrift« kom de vetenskapliga uppsatserna att dominera innehållet. Från och med 1931 fick årsboken en mer populär inriktning och i stora drag den form som den har i dag. Fataburen har sedan dess förenat lärdom och sakkunskap med syftet att nå en stor publik.

Fataburen är också en viktig länk mellan Nordiska museet och Skansen, två museer med en gemensam historia och en gemensam vänförening. Varje årsbok har ett tematiskt innehåll som speglar insatser och engagemang i de båda museerna, men verksamhetsberättelserna trycks numera separat och kan rekvireras från respektive museum.

Ekonomiskt stöd från Samfundet Nordiska museets och Skansens Vänner gör utgivningen av Fataburen möjlig.

NORDISKA MUSEET

SKANSEN

Fataburen 2016

Nordiska museets förlag

Box 27820

115 93 Stockholm

www.nordiskamuseet.se/förlag

www.nordiskamuseet.se/fataburen

© Nordiska museet och respektive författare

Redaktörer Charlotte Ahnlund Berg och Anders Carlsson

Bildredaktör Marie Tornehave

Bildarkiv och fotograf på Skansen Marie Andersson

Bildbehandling Karolina Kristensson och Peter Segemark

Omslag och grafisk form Lena Eklund, Kolofon

Översättning Alan Crozier

Omslagets framsida Pedagoger Maja Adolphson vid Bergsmansgården. Byggnaderna där kommer från Nora bergslag i Västmanland. Foto: © Marie Andersson, Skansen.

Tryck och repro Italgraf Media AB, Stockholm, 2016

ISSN 0348 971 X

ISBN 978 91 7108 584 9

Samevistet

Foto: © Marie Andersson, Skansen

A tt ha ett sameviste på ett berg mitt i Stockholms innerstad är svårt på flera sätt. Byggnaderna och den växtlighet som ska efterlikna en fjällmiljö är till att börja med anpassade till ett mycket kallare och torrare klimat. För pedagogerna kan utmaningen vara att formulera en angelägen berättelse som fungerar för både gäster och den samiska befolkningen. Hur gör man allt detta bäst utifrån dagens kunskaper?

Den samiska miljön på Skansen har funnits med ända sedan 1891. Den låg då i ett parklandskap nordost om Älvrosgården och bestod av torv-, timmer- och tältkåtor, parksoffor, redskapsskjul, njalla, slädhundar, renberg, grusgångar och offerplats på en liten holme. Byggnaderna hade hämtats från Lule lappmark och Jämtland. 1915 tillkom förrådsboden på sex stolpar från Offerdals socken. En samefamilj skulle bo i torvkåtan och sköta renarna eftersom Skansen, enligt Artur Hazelius, skulle »framställa folklivet i levande drag». Om detta påminner om dagens arbetssätt så står det samtidigt klart att vi numera har en mer nyanserad bild av att visa en levande kultur.

Under 1900-talet omdisponerades samevistet flera gånger. På 1930-talet önskades en hel sydsamisk miljö och vistet flyttades därför till norr om Fäboden. Sitt nuvarande läge fick det 2005, när en omgestaltung skedde i samarbete med samiska organisationer. Den gamla torvkåtan fick på traditionellt vis

multna och en ny byggdes med material från den jämtländska fjällvärlden och med hjälp av en snickare från Tässåsens sameby.

Redan tio år senare finns nya behov, kunskaper och frågor. Ska vi till exempel visa dåtid eller nutid? Det är svårt att levandegöra en historia som för omkring 20 000 människor är högst aktuell och handlar om bland annat utanförskap, fördomar och snäva livsvillkor – samtidigt som flertalet samer bor i villor, gör karriärer och försöker hantera konventionell vardagsstress. Vad gör vi vidare av relationerna mellan stat och minoritetsfolk och mellan skogsbrukare och renägare? Av naturvård och gruvinndustri?

I anslutning till den samiska nationaldagen i februari, i sommarverksamheten och under visningar för skolan problematiserar vi och bjuder in till samtal om dagsaktuella frågor. Om vi vill hålla dessa diskussioner aktuella året runt så kan det krävas vissa förändringar i miljön och sättet att kommunicera. Redan den fysiska miljön ger som sagt särskilda utmaningar. Hur får man torvkåtan att hålla tätt och hur ska växtligheten bevaras? Och vad är viktigast: att musealt bevara ett byggnadsskick och en miljö med dess föremål och omkringliggande landskap eller berätta en angelägen historia? Helst vill vi göra både och. Hur det ska ske får jubileumsåret 2016 utvisa.

BOEL MELIN är byggnadsantikvarie på Skansen.